

Καθὼς ἔφευγα ἀπὸ τὴν παράσταση τοῦ «Θεάτρου τοῦ ἑνός», ὅπου μοναδικὸς ἡθοποιὸς, σκηνοθέτης καὶ συγγραφέας ἦταν ὁ κ. Ντ. Ταξιάρχης, μοῦ καρφώθηκε στὸ νοῦ μιὰ παραλλαγὴ τῆς γνωστῆς ρήσης: «Ὡ πρωτοπορία! Πόσα ἐγκλήματα διαπράττονται ἐν ὀνόματί σου!». Ὅταν ὁμῶς συλλογίσθηκα περισσότερο ἐκεῖνα ποῦ εἶχα παρακολουθήσει, ἀντιλήφθηκα ὅτι ἡ πρωτοπορία ἦταν ἐντελῶς ἀνεύθυνη, γιατί ὁ πρωτοποριακὸς χαρακτήρας τὸν ὁποῖο πολὺ διατυμπάνισε ὁ συγγραφέας τῆς παράστασης, δὲν ὑπάρχει παρὰ στὴ φαντασία του. Οὐσιαστικά, τὰ τρία, ἃς ποῦμε μονόπρακτα, ποῦ ἀπαρτίσανε τὴ θεατρικὴ βραδιά, δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο παρὰ μονόλογοι: ἀνήκουν κατηγορηματικὰ σ' αὐτὸ τὸ εἶδος, τὸ τόσο παλαιὸ ὅσο καὶ γνῶριμο. Ἄν διαφέρουν ἀπὸ τὰ πρότυπά τους, εἶναι μόνο γιατί εἶναι καὶ στὴ μορφὴ ἐντελῶς ἀδόκιμα, μονοτονικά, φορτωμένα μὲ ἐπαναλήψεις, καὶ στὴν οὐσία ἀπίθανα ἀφελή, γιὰ νὰ μὴ μεταχειρισθῶ ἓνα βαρύτερο ὄρο: μωρά. Ἡ ἀπλοϊκότητα τοῦ συγγραφέα, ὁ ὁποῖος ἐπιπρόσθετα φορεῖ τὶς παρωπίδες τῆς κοντόφθαλμης προκατάληψης καὶ τῆς φανατικῆς ἐμπάθειας, κορυφώθηκε ἐξοργιστικὰ στὸ δεῦτερο μονόπρακτο, ὅπου, σὲ

τρεῖς πανομοιότυπες σκηνές πού ἀκολουθοῦν ἀπανωτά ἢ μιὰ τὴν ἄλλη, ἀφόρητα πληκτικά—γιατὶ οὔτε στιγμή δὲν ἀναφαίνεται ἔστω καὶ μιὰ ὑποψία φαντασίας, πού θ' ἀνανέωνε τὸ θέμα—ἐξευτελίζονται οἱ... Ἑνωμένες Πολιτεῖες. Ὁ κ. Ταξιάρχης τίς δείχνει σάν μιὰ χώρα τερατώδη, πού δὲν ἔχει ἄλλο σκοπὸ παρὰ νὰ ἐκμεταλλευθεῖ καὶ νὰ ὑποδουλώσει ὅποιον τὴν πλησιάζει. Ὁ κ. Ταξιάρχης ἀγνοεῖ, καμώνεται πὼς ἀγνοεῖ, θέλει νὰ ἀγνοήσει, ὅτι οἱ Ἑνωμένες Πολιτεῖες εἶναι ὁ τόπος ὅπου περισσότερο ἀπὸ πουθενά ἄλλοῦ ἀναπνέει κανένας τὸν ἀέρα τῆς ἐλευθερίας, εἶναι ὁ τόπος πού ἀγωνίσθηκε πάντα τοὺς καλοὺς ἀγῶνες, πρόσφερε ἄσυλο σὲ ἄπειρους κατατρεγμένους, καί, γιὰ νὰ μὴ μακρηγοροῦμε (δὲν πρόκειται, φυσικά, νὰ κάνω τώρα ἀπολογισμό τῶν ὀφειλῶν τοῦ Ἀνθρώπου στὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖες), συγκεκριμένα ἔδωσε τὰ μέσα σὲ ἀναρίθμητους Ἕλληνες—ἄσχετα ἂν τελικά, ὅπως εἶναι ἀναπόφευκτο, τοὺς ἀπορροφᾷ—νὰ προκόψουν. Οἱ Ἑνωμένες Πολιτεῖες ἀξιώνουν βέβαια σκληρὸ μόχθο, ἀλλὰ τοῦτον τὸν ἀξιώνουν τὸ ἴδιο ἀπὸ τοὺς ξένους ὅπως κι ἀπὸ τοὺς ντόπιους, καὶ δὲν μπορεῖ, πιστεῦω, τούτῃ ἢ ἀπαίτηση νὰ καταγραφεῖ στὸ παθητικὸ τους. Στὸ ἴδιο αὐτὸ μονόπρακτο, καὶ μὲ τὴν ἴδια μακαριότητα, ὁ κ. Ταξιάρχης ἐξυμνεῖ τὰ ἀγνὰ ἦθη τοῦ ἐλληνικοῦ χωριοῦ. Δὲ διάβασε λοιπὸν ποτὲ τίς ἐγκληματολογικὲς στῆλες τῶν ἐφημερίδων, γιὰ νὰ πληροφορηθεῖ πόσο ἡ περιλάλητη ἀρετὴ τῆς ὑπαίθρου εἶναι ἓνα κούφιο, καὶ κάτι χειρότερο: ψεύτικο κλισέ;

Ἡ ἀφέλεια τοῦ κ. Ταξιάρχη ἐκδηλώθηκε καὶ στὴν ἑρμηνεία του. Ἔδειξε ὅτι εἶναι ἐντελῶς ἀνύποπτος, ὅτι οὔτε συλλογίσθηκε πὼς ἓνας ἡθοποιός, γιὰ νὰ σταθεῖ μόνος στὴ Σκηνή, πρέπει νὰ εἶναι προικισμένος μὲ ἐξαιρετικὸ ταλέντο, μὲ ἀνεξάντλητη ποικιλία ἐκφραστικῶν τρόπων, μὲ στραφτερά, ἐκθαμβωτικὰ φωσφορίσματα, μὲ λαμπρὴ ἀκτινοβολία. Τὰ ἐκφραστικὰ μέσα τοῦ κ. Ταξιάρχη ἦταν ἐλάχιστα, συνέχεια τὰ ἴδια, καὶ ἐπιπλέον καὶ μουντά. Καὶ ἀπ' αὐτὰ ἀπουσίαζε κάθε ἴχνος φαντασίας. Ἡ δῆθεν πρωτοποριακὴ παράσταση προκά-

λεσε, όπως ήταν επόμενο, τὸν καγχασμὸ τοῦ ἀκροατηρίου—τοῦ ἄλλωστε πολὺ ἀραιοῦ—ὁ ὁποῖος κατέληξε σὲ πρόγνα. Κάποιος φίλος τοῦ συγγραφέα διαμαρτυρήθηκε γι' αὐτήν. Δὲ νομίζω ὅτι ἡ διαμαρτυρία εἶναι δικαιολογημένη. Τὸ κοινὸ εἶναι ἀναμφισβήτητα ἀνελέητο· ἀλλὰ, μιὰ πού ἀναγνωρίζεται ὅτι δὲν εἶναι παθητικὸς καὶ σιωπηλὸς δέκτης, μιὰ πού ζητοῦνται οἱ ἐπευφημίες του καὶ τὰ χειροκροτήματά του, δὲν εἶναι νοητὴ ἡ ἀξίωση νὰ εἶναι μονομερές, δὲν εἶναι νοητὸ νὰ μὴν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐκδηλώσει καὶ τὴ δυσφορία του, τὴν ἐναντίωσή του, μὲ ὅποιον τρόπο θέλει καὶ τοῦ ἀρέσει. "Οποῖος παρουσιάζεται μπροστά του, πρέπει νὰ εἶναι ἑτοιμος, ἂν δὲν τὸ κατακτήσει, νὰ ὑποστεῖ τὴν ἐχθρότητά του. Κάποτε, βέβαια, μπορεῖ νὰ σφάλλει τὸ κοινόν· τότε ὁ συγγραφέας θὰ δικαιωθεῖ ἀργότερα. Τὸ πιὸ συχνὰ ὅμως, ἡ συνισταμένη τοῦ κοινοῦ ζυγίζει σωστά. Ἴσως μάλιστα νὰ ἦταν εὐκαταῖο, γιὰ τὴν προκοπὴ τῆς θεατρικῆς ὑπόθεσης, γιὰ νὰ θεραπευθοῦν ὀρισμένα ἄτοπα, τὸ ἐλληνικὸ κοινὸ νὰ ἀποφάσιζε νὰ μὴν εἶναι τόσο ἀνεκτικὸ ὅσο εἶναι καὶ νὰ μὴ δίσταζε νὰ ξανααναστήσει τὸ παλιό, ἐξοστραχισμένο μαζιλάρωμα.